Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

20. juuni 2024 * [i]

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Vanemlik vastutus – Määrus (EL) nr 2201/2003 – Artiklid 10 ja 11 – Kohtualluvus lapse õigusvastase äraviimise või kinnihoidmise korral – Lapse harilik viibimiskoht liikmesriigis enne ebaseaduslikku äraviimist – Kolmanda riigi ja liikmesriigi vaheline tagasisaatmismenetlus – Mõiste „tagasipöördumistaotlus“ – Rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsioon

Kohtuasjas C-35/23 [Greislzel] [1],

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberlandesgericht Frankfurt am Maini (liidumaa kõrgeim üldkohus Maini-äärses Frankfurdis, Saksamaa) 16. jaanuari 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. jaanuaril 2023, menetluses

isa

versus

ema,

menetluses osalesid:

laps L,

advokaat,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president C. Lycourgos, kohtunikud O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin ja L. S. Rossi (ettekandja),

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: ametnik N. Mundhenke,

arvestades kirjalikku menetlust ja 7. detsembri 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

[1] Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– isa, esindajad: *Rechtsanwälte* A. Hamerak ja T. von Plehwe,

– Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller, M. Hellmann, R. Kanitz ja J. Simon,

– Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna, M. Kozak ja S. Żyrek,

– Euroopa Komisjon, esindajad: C. Vollrath ja W. Wils,

olles 8. veebruari 2024. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (EÜT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), artiklite 10 ja 11 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud Šveitsis elava Saksa kodaniku, kes on alaealise lapse L-i isa, ja lapse ema vahelises kohtuvaidluses vanemliku vastutuse üle selle lapse suhtes.

Õiguslik raamistik

1980. aasta Haagi konventsioon

3 Haagis 25. oktoobril 1980 sõlmitud rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise konventsiooni (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon“) preambuli kohaselt on selle eesmärk „rahvusvaheliselt kaitsta last tema õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest tulenevate kahjulike tagajärgede eest ning soovides luua menetlust, et tagada lapse viivitamatu tagastamine tema hariliku viibimiskoha riiki ja lapsega suhtlemise õiguse järgimine.“

4 Konventsiooni artikli 6 esimeses lõigus on sätestatud:

„Lepinguosaline riik määrab keskasutuse, et täita konventsiooniga sellistele asutustele pandud kohustusi.“

5 Konventsiooni artikli 8 esimeses lõigus on sätestatud:

„Isik, asutus või muu organ, kes teatab, et laps on ära viidud või teda hoitakse kinni hooldusõigust rikkudes, võib taotleda lapse hariliku viibimiskoha järgselt keskasutuselt või muu lepinguosalise riigi keskasutuselt abi lapse tagastamise saavutamiseks.“

6 Konventsiooni artikli 12 esimeses lõigus on sätestatud:

„Kui lapse äraviimine või kinnihoidmine on artikli 3 tähenduses õigusvastane ja lapse asukohaks oleva lepinguosalise riigi kohtus või haldusorganis toimuva menetluse alguskuupäevaks on lapse õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest möödunud alla aasta, nõuab asjaomane kohus või haldusorgan lapse viivitamatut tagastamist.“

7 1980. aasta Haagi konventsioon artiklis 13 on ette nähtud:

„Eelmisest artiklist hoolimata ei ole avalduse saanud riigi kohtul või haldusorganil kohustust anda korraldus lapse tagastamise kohta, kui lapse tagastamisele vastu olev isik, asutus või muu organ tuvastab, et

a) lapse eest hoolitsenud isik, asutus või muu organ ei ole lapse äraviimise või kinnihoidmise ajal teostanud oma hooldusõigust või et ta on nõustunud lapse äraviimisega või kinnihoidmisega või on selle hiljem heaks kiitnud või

b) valitseb tõsine oht, et lapse tagastamine võib talle põhjustada füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil panna lapse talumatusse olukorda.

[…]“.

8 1980. aasta Haagi konventsioon artiklis 34 on ette nähtud:

„[…] Muul juhul ei piirata konventsiooniga õigusvastaselt ära viidud või kinni hoitud lapse tagastamise või suhtlusõiguse taotlemisel päritoluriigi ja sihtriigi vahel sõlmitud ühegi rahvusvahelise kokkuleppe […] kohaldamist.“

Määrus nr 2201/2003

9 Määruse nr 2201/2003 põhjendused 12, 17 ja 18 on sõnastatud järgmiselt:

„(12) Käesoleva määrusega kehtestatud kohtualluvuse alused vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhjal. See tähendab, et jurisdiktsioon peaks esimeses järjekorras olema lapse alalise elukoha [mõiste „lapse alaline elukoht“ asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „lapse harilik viibimiskoht“] liikmesriigil, välja arvatud teatavatel lapse elukoha vahetamise juhtudel või vastavalt kokkuleppele vanemliku vastutuse kandjate vahel.

[…]

(17) Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral tuleks viivitamatult saavutada lapse tagastamine ja sel eesmärgil kohaldatakse jätkuvalt […] 1980. aasta Haagi konventsiooni, mida täiendavad käesoleva määruse sätted, eriti artikkel 11. Kohtud liikmesriigis, kuhu laps on ebaseaduslikult ära viidud või kus teda ebaseaduslikult kinni peetakse [mõiste „kinnipidamine“ asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „kinnihoidmine“], peaksid saama konkreetsetel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tema tagastamist vastustada. Sellise otsuse võiks asendada selle liikmesriigi kohtu hilisema otsusega, kus oli lapse [harilik viibimiskoht] enne tema ebaseaduslikku äraviimist või

[kinnihoidmist]. Kui see otsus sisaldab lapse tagasitoomist, peaks tagasitoomine toimuma, ilma et liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda [kinni hoitakse], oleks otsuse tunnustamiseks ja täitmisele pööramiseks vaja erimenetlus.

(18) Kui kohus on otsustanud jätta laps 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 alusel tagasi saatmata, peaks ta sellest teatama pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps [harilikult viibis] enne ebaseaduslikku äraviimist või [kinnihoidmist]. Kui viimati nimetatud liikmesriigi kohtus ei ole hagi esitatud, peaks see kohus või keskasutus sellest osapooltele teatama. See kohustus ei tohiks keskasutust takistada sellest teatamast ka asjaomastele ametivõimudele vastavalt siseriiklikule õigusel."

10 Määruse artiklis 2 „Mõisted" on ette nähtud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

7. mõiste „vanemlik vastutus" tähendab kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal. See mõiste hõlmab eestkosteõigust [mõiste „eestkosteõigus" asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „hooldusõigus"] ja suhtlusõigust;

[…]

9. mõiste „[hooldusõigus]" hõlmab lapse isiku eest hoolitsemisega seotud õigusi ja kohustusi, eeskätt õigust määrata lapse [viibimiskoht];

[…]

11. mõiste „ebaseaduslik äraviimine või [kinnihoidmine]" tähendab lapse äraviimist või [kinnihoidmist] juhul, kui:
   a) sellega rikutakse kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal saadud [hooldusõigust] liikmesriigi seaduse alusel, kus laps […] vahetult enne äraviimist või [kinnihoidmist harilikult viibis];

   ning
   b) seda [hooldusõigust] teostati tegelikult äraviimise või [kinnihoidmise] ajal üksi või ühiselt või seda oleks teostatud, kui äraviimist või [kinnihoidmist] ei oleks toimunud. [Hooldusõigust] loetakse ühiselt teostatavaks, kui vastavalt kohtuotsusele või seaduse alusel ei saa üks vanemliku vastutuse kandja ilma teise vanemliku vastutuse kandja nõusolekuta otsustada lapse [viibimiskohta]."

11 Määruse nr 2201/2003 II peatüki „Kohtualluvus" 2. jagu „Vanemlik vastutus" sisaldab selle määruse artikleid 8–15.

12 Määruse artiklis 8 „Üldine kohtualluvus" on ette nähtud:

„1. Liikmesriigi kohtutel on vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle [harilik viibimiskoht] on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis.

2. Lõiget 1 kohaldatakse, kui artiklitest 9, 10 ja 12 ei tulene teisiti.“

13 Määruse artiklis 10 „Kohtualluvus lapseröövi korral“ on sätestatud:

„Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral säilitavad selle liikmesriigi kohtud, kus oli lapse [harilik viibimiskoht] vahetult enne äraviimist või [kinnihoidmist], oma pädevuse, kuni [lapsel on harilik viibimiskoht teises liikmesriigis] ja

a) iga isik, institutsioon või muu organ, kellel on [hooldusõigus], on nõustunud äraviimise või [kinnihoidmisega];

   või

b) laps on [viibinud] kõnealuses teises liikmesriigis vähemalt ühe aasta pärast seda, kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on [hooldusõigus], on saanud või peaks olema saanud teada lapse asukoha ning laps on oma uues keskkonnas kohanenud ja vähemalt üks järgmistest tingimustest on täidetud:
   i) ühe aasta jooksul pärast seda, kui [hooldusõiguse] kasutaja on saanud või peaks olema saanud teada lapse asukoha, ei ole esitatud tagasitoomise taotlust pädevatele asutustele liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni [hoitakse];
   ii) [hooldusõigust teostava] isiku esitatud tagastamisetaotlus [mõiste „tagastamisetaotlus“ asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „tagasitoomistaotlus“] on tühistatud ja punktis i sätestatud ajavahemiku jooksul ei ole esitatud uut taotlust;
   iii) läbivaatamisel olev kohtuasi liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või [kinnihoidmist harilikult viibis], on lõpetatud vastavalt artikli 11 lõikele 7;
   iv) selle liikmesriigi kohtutes, kus laps […] vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või [kinnihoidmist harilikult viibis], on tehtud [hooldusõigust] käsitlev kohtuotsus, mis ei hõlma lapse tagasitoomist.“

14 Määruse nr 2201/2003 artiklis 11 „Lapse tagasitoomine“ on ette nähtud:

„1. Kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on [hooldusõigus], taotleb liikmesriigi pädevatelt asutustelt kohtuotsuse tegemist […] 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, et saavutada lapse tagasitoomist, kes on ebaseaduslikult ära viidud [liikmesriiki] või [kinni hoitud] liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või [kinnihoidmist harilikult viibis], kohaldatakse lõikeid 2–8.

[…]

6. Kui kohus on teinud tagasitoomisest keeldumise otsuse 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohaselt, peab kohus viivitamatult otse või oma keskasutuse kaudu edastama tagasitoomisest keeldumise otsuse ja kõigi asjakohaste dokumentide koopiad, eeskätt kohtuistungi protokolli ärakirja, siseriikliku õigusega määratud pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või [kinnihoidmist harilikult viibis]. Kohus peab kõik nimetatud dokumendid saama ühe kuu jooksul pärast tagasitoomisest keeldumise otsuse kuupäeva.

7. Kui üks osapooltest ei ole juba pöördunud kohtusse liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või [kinnihoidmist harilikult viibis], peab lõikes 6 nimetatud teabe saanud kohus või keskasutus sellest osapooltele teatama ja kutsuma neid vastavalt siseriiklikule

õigusele esitama kohtule oma seisukoht kolme kuu jooksul alates teatamise kuupäevast, et kohus saaks lapse [hooldusõiguse] küsimuse läbi vaadata.

Ilma et see piiraks käesolevas määruses sisalduvate kohtualluvust käsitlevate eeskirjade kohaldamist, lõpetab kohus menetluse, kui talle pole tähtajaks seisukohti esitatud.

8. 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohasest tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata on iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus, mille teeb vastavalt käesolevale määrusele pädev kohus, täitmisele pööratav vastavalt III peatüki 4. jaotisele lapse tagasitoomise tagamiseks."

15 Määruse artiklis 60 „Suhe teatavate mitmepoolsete konventsioonidega" on ette nähtud:

„Liikmesriikide vahelistes suhetes on käesolev määrus ülimuslik järgmiste konventsioonide suhtes, niivõrd kui need käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi:

[…]

e) […] 1980. aasta Haagi konventsioon."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

16 L sündis 2014. aasta novembris Šveitsis ning tal on Saksamaa ja Poola topeltkodakondsus. Tema Saksa kodanikust isa elab alates 2013. aasta juunist tööga seotud põhjustel Šveitsis, samas kui tema Poola kodanikust ema elas koos tütrega 2015. aasta jaanuarist kuni 2016. aasta aprillini Maini-äärses Frankfurdis (Saksamaa), linnas, kus L-i vanemad abiellusid.

17 Isa külastas 2015. aasta jaanuarist kuni 2016. aasta aprillini regulaarselt ema ja L-i Saksamaal.

18 Šveitsi migratsiooniamet rahuldas 2015. aasta mais isa esitatud perekonna taasühinemise taotluse, mille alusel ema sai Šveitsis tähtajalise elamisloa, mis kehtis kuni 31. detsembrini 2019.

19 Ema kolis 9. aprillil 2016 koos L-iga Poola elama. Seejuures tegi ema avalduse kogu perekonna Maini-äärse Frankfurdi aadressilt välja registreerimiseks ja märkis pere elukohaks isa aadressi Šveitsis. 2016. aasta suvel kandideeris ema Šveitsis tööle. Ta on töötanud alates 2016. aasta novembrist Poolas.

20 Esialgu külastas isa oma abikaasat ja tütart Poolas. Ema keeldus siiski alates 2017. aasta aprillist isal kasutamast oma õigust tütrega suhelda. Ta pani tütre lasteaeda Poolas ilma isa nõusolekuta. 2017. aasta mai lõpus teatas ema isale, et jääb koos tütrega Poola.

21 Isa esitas 7. juulil 2017 Haagi 1980. aasta konventsiooni alusel Šveitsi keskasutuse, s.o Bernis asuva föderaalse justiitsameti kaudu taotluse lapse Šveitsi tagasitoomiseks.

22 Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie (Krakówi rajoonikohus, Nowa Huta Krakówis, Poola) jättis 8. detsembri 2017. aasta otsusega selle taotluse rahuldamata põhjendusel, et isa oli andnud tähtajatu nõusoleku ema ja nende tütre Poola kolimiseks. Lisaks leidis see

kohus, et lapse tagasitoomise korral esineb tõsine oht lapse huvidele 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punkti b tähenduses, kuna isa tunnistas, et ta kasutas ema suhtes ühel korral vägivalda.

23 Isa esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse, mille Sąd Okręgowy w Krakowie (Krakówi regionaalne kohus, Poola) jättis 17. aprillil 2018 rahuldamata.

24 Ema alustas 27. septembril 2017 Poolas abielu lahutamise menetlust. 2017. aasta oktoobris tegi ta ka L-i lahkumise avalduse X-i omavalitsusüksusele Šveitsis.

25 Sąd Okręgowy w Krakowie (Krakówi regionaalne kohus) määras 5. juuni 2018. aasta määrusega vanema hooldusõiguse ühise lapse suhtes ajutiselt emale ja kohustas isa tasuma elatist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et 2022. aastal külastas isa last Poolas selles liikmesriigis tehtud kohtuotsuse alusel.

26 Isa võttis 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel 29. juunil 2018 Bonnis asuvale Saksamaa justiitsametile (Bundesamt für Justiz) esitatud lapse tagasitoomistaotluse tagasi.

27 Isa esitas 12. juulil 2018 Amtsgericht Frankfurt am Mainile (Maini-äärse Frankfurdi esimese astme kohus, Saksamaa) taotluse määrata lapse ainuhooldusõigus, lapse harilik viibimiskoht ja lapse tagasitoomine tema juurde Šveitsi alates otsuse jõustumisest.

28 Isa märgib, et lapse vanemad olid 2015. aasta kevadel kokku leppinud, et edaspidi elavad nad koos L-iga Šveitsis. 2016. aasta aprillis otsustas ema asuda piiratud ajaks elama oma vanemate juurde Poolas. Isa väljendas oma nõusolekut tingimusel, et riigis viibimine on piiratud kahe või kolme aastaga. Lepiti kokku, et laps käib hiljemalt alates 2017. aasta novembrist lasteaias Šveitsis.

29 Ema vaidles taotlusele vastu. Ema märgib, et isa oli andnud Poola elama asumiseks nõusoleku ja oli aidanud seal taotleda Poola passi. Kokkulepet piiratud aja vältel Poola elama asumise kohta ei olnud, samuti puudus vastastikune kokkulepe Šveitsi kolimise kohta.

30 Amtsgericht Frankfurt am Main (Maini-äärse Frankfurdi esimese astme kohus) jättis isa taotluse määrata talle lapse ainuhooldusõigus 3. juuni 2019. aasta otsusega rahuldamata, kuna sellel kohtul ei ole rahvusvahelist kohtualluvust selle üle otsustamisel.

31 Isa esitas selle otsuse peale kaebuse Oberlandesgericht Frankfurt am Mainile (liidumaa kõrgeim üldkohus Maini-äärses Frankfurdis, Saksamaa), väites sisuliselt, et Saksa kohtute pädevus tuleneb määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikest 6 koostoimes selle artikli lõikega 7 ning selle määruse artiklist 10.

32 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esimesena, et L-i harilik viibimiskoht oli isa esimeses kohtuastmes hagiavalduse esitamise kuupäeval ehk 12. juulil 2018 Poolas, mistõttu ei saa Saksamaa kohtute pädevus põhineda määruse nr 2201/2003 artikli 8 lõikel 1.

33 Teisena, mis puudutab nende kohtute pädevust, mis isa arvates tuleneb määruse nr 2201/2003 artiklitest 10 ja 11, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et neid artikleid tuleb tõlgendada koostoimes, ning tuletab meelde, et need artiklid on kohaldatavad üksnes liikmesriikidevahelistes suhetes. Seetõttu leiab ta, et tagasitoomise menetluses, mis algatati isa taotlusel 7. juulil 2017 Bernis asuva föderaalse justiitsameti kaudu ja mille eesmärk oli saavutada lapse tagasitoomine

Šveitsi, ei kuulu kohaldamisele määruse nr 2201/2003 artiklist 11 tulenevad 1980. aasta Haagi konventsiooni kohaste menetluste algatamist puudutavad nõuded, kuna määrus nr 2201/2003 ei ole Šveitsi Konföderatsioonile siduv.

34 Seetõttu leidis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et pärast tagasitoomistaotluse rahuldamata jätmist ei olnud Poola kohtul mingit põhjust toimida vastavalt selle määruse artikli 11 lõigetele 6 ja 7 ning teavitada Saksamaa kohut või keskasutust tagasitoomisest keeldumise otsusest. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et teine tagasitoomistaotlus, mille isa esitas Bonnis asuvale föderaalsele justiitsametile veidi enne, kui ta esitas ainuhooldusõiguse määramise taotluse, mis on käesoleva menetluse ese, ei saa olla aluseks kohtualluvuse säilimisele nimetatud määruse artikli 10 alusel, kuna isa ei ole astunud samme selle tagasitoomistaotluse täitmiseks.

35 Kolmandana leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui määruse nr 2201/2003 artikkel 10 on käesolevas kohtuasjas kohaldatav, siis selle määruse artikli 10 punkti b alapunkti i – milles on ette nähtud selle liikmesriigi kohtute pädevuse säilimine, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis – kohaldamiseks ette nähtud tingimused ei ole üldjuhul täidetud. Kuigi isa väidab, et laps viidi ebaseaduslikult Poola 2017. aasta mais, on tema hooldusõiguse määramise nõue esitatud alles 12. juulil 2018, mistõttu ei ole järgitud selle määruse artikli 10 punkti b alapunktis i ette nähtud üheaastast tähtaega. Seda tähtaega on siiski järgitud, kui see hakkas kulgema kuupäeval, mil laps olevat oma isa väitel hakanud käima Šveitsis lasteaias, st alates 2017. aasta novembrist.

36 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et ülevaade faktilistest asjaoludest, mille isa selles osas käesolevas menetluses esitas, erineb sellest, mille ta esitas 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel läbi viidud menetluses. Seega tekib küsimus, kas isal on õigus esitada uusi asjaolusid ebaseadusliku äraviimise täpse kuupäeva kohta ja kas selle konventsiooni alusel läbiviidavates menetlustes kohaldatavad tõendamiskoormise eeskirjad on üle kantavad käesolevale menetlusele. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaldub arvama, et selle konventsiooni alusel tehtud otsus tagasitoomistaotluse kohta ei ole talle siduv ja et ta peab andma hinnangu vastuoludele isa faktiliste asjaolude kirjelduses.

37 Lõpuks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus neljandana, et keeldumise korral 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 alusel lapse tagasitoomisest soovitavad määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõiked 6–8 lapse hooldusõigust puudutava menetluse algatamist selle liikmesriigi kohtutes, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis. Erinevalt sellest, mida väidab isa, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski, et artikli 11 sätete kohaldamine eeldab tingimata 1980. aasta Haagi konventsiooni kohase menetluse läbiviimist kahe liikmesriigi vahel, kelle suhtes määrus nr 2201/2003 on siduv, millega käesoleval juhul tegemist ei ole.

38 Neil asjaoludel otsustas Oberlandesgericht Frankfurt am Main (liidumaa kõrgeim üldkohus Maini-äärses Frankfurdis) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„Mil määral on [määruse nr 2201/2003] artiklites 10 ja 11 sätestatud kord piiratud menetlustega, mis puudutavad Euroopa Liidu liikmesriikide vahelisi suhteid?

Täpsemalt:

1) kas [määruse nr 2201/2003] artikkel 10 on kohaldatav ja asi allub seega jätkuvalt varasema elukoha[liikmes]riigi kohtutele, kui lapse harilik viibimiskoht oli enne äraviimist liidu liikmesriigis (Saksamaa) ja rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise 1980. aasta Haagi konventsiooni kohane lapse tagasitoomise menetlus puudutas liidu liikmesriigi (Poola) ja kolmanda riigi (Šveits) vahelist suhet ning selles menetluses lapse tagasitoomisest keelduti?

   Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis:

2) millised nõuded tuleb [määruse nr 2201/2003] artikli 10 punkti b alapunkti i alusel esitada [lapse varasema hariliku viibimiskoha kohtute] kohtualluvuse säilimise tõendamisele;

3) kas [määruse nr 2201/2003] artikli 11 lõiked 6–8 on kohaldatavad ka 1980. aasta Haagi konventsiooni kohases lapse tagasitoomise menetluses, mis puudutab suhet kolmanda riigi ja vastuvõtvaks riigiks oleva liidu liikmesriigi vahel, kui lapse harilik viibimiskoht oli enne äraviimist muus liidu liikmesriigis?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

39 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses olev kohtuasi lahendada. Seda arvestades peab Euroopa Kohus talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastama (30. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia“ pri MVR). – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Käesoleval juhul on esimese küsimuse ajend asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul sõltub määruse nr 2201/2003 artikli 10 kohaldamine sellest, kas kahe liikmesriigi vahel on algatatud menetlus lapse tagasitoomiseks 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, mida täiendavad selle määruse artikli 11 sätted. Kuna isa algatas aga enne käesolevat kohtuasja Šveitsi Konföderatsiooni – mis on kolmas riik, mille puhul on selge, et määrus nr 2201/2003 ei ole talle siduv –, keskasutuse kaudu lapse tagasitoomise menetluse, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ei artikli 11 sätted ega järelikult ka artikli 10 sätted ei ole põhikohtuasjas kohaldatavad.

41 Neil asjaoludel on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlusi, kas endiselt on kohaldatav Saksa kohtute kui vahetult enne lapse ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist tema hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtute pädevus.

42 Sellest järeldub, et esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i tuleb tõlgendada nii, et see säte ei ole enam kohaldatav üksnes põhjusel, et kolmanda riigi keskasutusele on esitatud taotlus lapse tagasitoomise menetluse alustamiseks 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel ja see menetlus ei olnud tulemuslik.

43 Seadmata kahtluse alla selle küsimuse vastuvõetavust, väidab Poola valitsus, et artikkel 10 ei ole põhikohtuasjas kohaldatav, kuna Poola kohus jättis rahuldamata L-i isa taotluse määrata lapse tagasitoomine 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, otsustades, et last ei ole ebaseaduslikult ära viidud ega kinni hoitud.

44 Sellega seoses piisab, kui tõdeda, nagu on kinnitatud määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikes 8, et liikmesriigi kohtu otsus, millega keelatakse 1980. aasta Haagi konventsiooni kohane tagasitoomine, ei välista seda, et teise liikmesriigi kohus võib tunnistada ennast selle määruse artikli 10 alusel pädevaks.

45 Määruse nr 2201/2003 artikli 8 lõike 1 kohaselt kuulub vanemliku vastutuse asjades kohtualluvus selle liikmesriigi kohtutele, kus on lapse harilik viibimiskoht hagi esitamise ajal. Geograafilise läheduse tõttu on nendel kohtutel üldjuhul kõige paremad võimalused otsustada selle üle, mis on lapse huvides (14. juuli 2022. aasta kohtuotsus CC (lapse hariliku viibimiskoha üleviimine kolmandasse riiki), C-572/21, EU:C:2022:562, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Vastavalt selle määruse artikli 8 lõikele 2 kohaldatakse seda üldist pädevust siiski juhul, kui nimetatud määruse „artiklitest 9, 10 ja 12 ei tulene teisiti“.

47 Määruse nr 2201/2003 artiklis 10 on ette nähtud, et selle liikmesriigi kohtud, kus oli lapse harilik viibimiskoht vahetult enne äraviimist või kinnihoidmist, säilitavad oma pädevuse, kuni lapsel on harilik viibimiskoht teises liikmesriigis.

48 Pädevuse üleminek selle liikmesriigi kohtutele sõltub tingimusest, mis on ette nähtud selle artikli 10 punktis a – et isik, kellel on hooldusõigus, on andnud oma nõusoleku sellele äraviimisele või kinnihoidmisele –, või nimetatud artikli 10 punktis b. Selle punkti b kohaselt on nõutud esiteks, et laps on viibinud selles liikmesriigis vähemalt ühe aasta pärast seda, kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on hooldusõigus, on saanud või peaks olema saanud teada lapse asukoha, teiseks, et laps on oma uues keskkonnas kohanenud, ja kolmandaks, et on täidetud vähemalt üks selle sätte alapunktides i-iv kehtestatud neljast tingimustes. Selle sätte alapunktis i sätestatud tingimuses on ette nähtud, et ühe aasta jooksul pärast seda, kui hooldusõiguse kasutaja on saanud või peaks olema saanud teada lapse asukoha, ei ole esitatud „tagasitoomise taotlust pädevatele asutustele liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni [hoitakse]“.

49 Lisaks tuleb meenutada, et määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikes 1 on sätestatud, et kui isik, kellel on hooldusõigus, taotleb liikmesriigi pädevatelt asutustelt kohtuotsuse tegemist1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, et saavutada niisuguse lapse tagasitoomist, kes on ebaseaduslikult ära viidud liikmesriigist või keda on kinni hoitud liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, kohaldatakse artikli 11 lõikeid 2–8.

50 Artikli 11 sõnastusest nähtub selgelt, et seda sätet kohaldatakse üksnes juhul, kui 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel on algatatud menetlus ebaseaduslikult ära viidud või kinni hoitud lapse tagasitoomiseks.

51 Miski selle määruse artikli 10 sõnastuses ega ülesehituses ega sellega taotletavates eesmärkides ei võimalda siiski väita, et artiklis 10 ette nähtud valikulise kohtualluvuse eeskiri, mis seisneb üldjuhul selle liikmesriigi kohtute pädevuse säilitamises, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku

äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, muutub kohaldamatuks põhjusel, et kolmanda riigi ja liikmesriigi keskasutuste või kohtute vahel on 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel algatatud tagasitoomise menetlus, mis ei olnud tulemuslik.

52 Esimesena on nimelt oluline meenutada, et määruse nr 2201/2003 artiklis 10 ette nähtud kohtualluvuse eeskiri põhineb „lapse ebaseaduslikul äraviimisel või kinnihoidmisel“, mis vastavalt nimetatud määruse artikli 2 punktile 11 tähendab äraviimist või kinnihoidmist, millega rikutakse hooldusõigust, mis on saadud kohtuotsusega, seaduse alusel või selle liikmesriigi õiguse alusel kehtiva kokkuleppe alusel, kus oli lapse harilik viibimiskoht vahetult enne äraviimist või kinnihoidmist, tingimusel, et seda hooldusõigust reaalselt teostati äraviimise või kinnihoidmise ajal üksi või ühiselt või seda oleks teostatud, kui äraviimist või kinnihoidmist ei oleks toimunud (vt selle kohta 2. augusti 2021. aasta kohtuotsus A, C-262/21 PPU, EU:C:2021:640, punkt 44).

53 Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnihoidmise määratlus piirdub seega viitega sellele, et on rikutud vanemliku vastutuse kandja hooldusõigust selle liikmesriigi õiguse alusel, kus oli vahetult enne äraviimist või kinnihoidmist lapse harilik viibimiskoht. Seega ei sõltu see sellest, kas isik, kellel on hooldusõigus, on algatanud – tingimata pärast seda ja võimalikult – lapse tagasitoomise menetluse 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel.

54 Niisugust tõlgendust toetab määruse nr 2201/2003 artikli 10 eesmärk, milleks on vältida seda, et lapse ebaseaduslikule röövijale antaks menetluslik eelis, mis tuleneks asjaolust, et selle liikmesriigi kohtud, kus oli lapse harilik viibimiskoht vahetult enne röövimist, kaotavad automaatselt oma pädevuse ainuüksi seetõttu, et lapse harilik viibimiskoht on nüüd koos röövijaga teises liikmesriigis (vt selle kohta 13. juuli 2023. aasta kohtuotsus TT (lapse õigusvastane äraviimine), C-87/22, EU:C:2023:571, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 Teisena, kuigi selleks, et lapse varasema hariliku viibimiskoha kohtute pädevus lakkaks, on artikli 10 punktis b viidatud sellele, et selle liikmesriigi, kuhu laps ebaseaduslikult viidi või kus teda ebaseaduslikult kinni hoitakse, pädevatele asutustele ei ole esitatud ühtegi taotlust lapse tagasitoomiseks, ei ole selles sättes kuidagi täpsustatud, et selline taotlus peab olema esitatud 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, ning ei ole välistatud, et selle saaks esitada kolmanda riigi keskasutuse kaudu.

56 Eeldus, millele tugineb eelotsusetaotluse esitanud kohus, tähendaks seevastu seda, et vanemliku vastutuse kandjat, kelle hooldusõigust on selle määruse artikli 2 punkti 11 tähenduses rikutud, kohustatakse lapse tagasitoomise taotlemisel tuginema 1980. aasta Haagi konventsiooni sätetele.

57 Esiteks tuleb aga meenutada, et need sätted ei prevaleeri määruse nr 2201/2003 artikli 60 kohaselt liikmesriikidevahelistes suhetes määrusega reguleeritud valdkondades selle määruse normide üle (vt selle kohta 13. juuli 2023. aasta kohtuotsus TT (lapse õigusvastane äraviimine), C-87/22, EU:C:2023:571, punkt 58).

58 Teiseks on Euroopa Kohus juba 19. septembri 2018. aasta kohtuotsuses C.E. ja N.E. (C-325/18 PPU ja C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, punktid 49 ja 51) tagasi lükanud väite, et on olemas kohustus tugineda 1980. aasta Haagi konventsiooni sätetele, nõudmaks rahvusvahelise lapseröövi ohvriks langenud lapse tagasitoomist. Nagu nähtub selle konventsiooni artiklist 34, võib tagasitoomismenetlus põhineda muudel, eelkõige kahepoolsetel eeskirjadel või kokkulepetel. Euroopa Kohus täpsustas selle kohtuotsuse punktis 53, et vanemliku vastutuse kandja võib taotleda vastavalt määruse nr 2201/2003 III peatüki sätetele sellise vanemlikku vastutust ja laste

tagasitoomist käsitleva otsuse tunnustamist ja täitmist, mille pädev kohus on teinud selle määruse II peatüki 2. jao sätete alusel, isegi kui ta ei ole 1980. aasta Haagi konventsiooni kohast tagasitoomistaotlust esitanud.

59 Seega ei mõjuta pelk asjaolu, et vanem, kelle isikuhooldusõigust rikuti, alustas 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel kolmanda riigi keskasutuse kaudu edutult menetlust ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud lapse tagasitoomiseks, mis läks seejärel üle liikmesriigi pädevatele asutustele, niisuguse olukorra suhtes määruse nr 2201/2003 artiklis 10 ette nähtud kohtualluvuse eeskirja kohaldamist.

60 Kolmandana, vastupidi sellele, mida väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus, ei ole 24. märtsi 2021. aasta kohtuotsus MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231), milles Euroopa Kohus leidis, et selle määruse artikkel 10 ei ole kohaldatav olukorras, kus lapsel tekkis vanemlikku vastutust käsitleva taotluse esitamise kuupäeval harilik viibimiskoht kolmandas riigis pärast sellesse riiki röövimist, eelneva tõlgenduse seisukohast asjakohane. Põhikohtuasjas on selge, et väidetavalt ebaseaduslik äraviimine toimus kahe liikmesriigi vahel, ning see olukord kuulub selle sätte kohaldamisalasse.

61 Lõpuks tuleb neljandana märkida, et vastupidi Saksamaa valitsuse väidetele ei saa juhul, kui määruses nr 2201/2003 ei ole seda küsimust reguleeritud, nõustuda sellega, et määruse artiklis 10 ette nähtud kohtualluvuse eeskirja kohaldamine vanemliku vastutuse asjades sõltub selliste menetlusnormide kohaldamisest, nagu on sätestatud nimetatud määruse artikli 11 lõigetes 6 ja 7, mille peamine eesmärk on reguleerida teabe edastamist, mis on seotud tagasitoomisest keeldumise otsusega, mis on vastu võetud 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 alusel, ning sellest tuleb teatada selle liikmesriigi pädevale kohtule, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, ja määrata kindlaks sellise teabe edastamise kord (vt selle kohta 9. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, punkt 46).

62 Neid kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i tuleb tõlgendada nii, et see säte ei lakka olemast kohaldatav ainuüksi põhjusel, et kolmanda riigi keskasutusele on esitatud taotlus lapse tagasitoomise menetluse alustamiseks 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel ja see menetlus ei olnud tulemuslik.

Teine küsimus

63 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus üldiselt teada, millised tingimused peavad olema täidetud, et tuvastada selle liikmesriigi kohtute pädevuse säilimine, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis.

64 Eelotsusetaotluses esitatud põhjendustest ja faktilistest asjaoludest nähtub, et see küsimus puudutab täpsemalt kahte punkti, mis käsitlevad eelkõige mõistet „tagasisaatmisotsus“ määruse artikli 10 punkti b alapunkti i tähenduses. Esiteks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et L-i isa 7. juulil 2017 esitatud tagasitoomistaotlus ei kujuta endast „tagasitoomistaotlust“ artikli 10 punkti b alapunkti i tähenduses, kuna sellega taotleti lapse tagasitoomist kolmandasse riiki, nimelt Šveitsi Konföderatsiooni. Teiseks leiab see kohus, et isa 12. juulil 2018 esitatud hooldusõiguse määramise taotlust võib samastada „tagasitoomistaotlusega“ artikli 10 punkti b alapunkti i tähenduses. Ta märgib siiski, et see taotlus on esitatud pärast selles sättes ette nähtud üheaastast tähtaega, kui selle tähtaja tähtpäev oleks pidanud olema identne sellega, mida kohaldati isa nõudeid arvestades 7. juulil 2017 esitatud tagasitoomistaotluse raames. Selles kontekstis on

eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud ka küsimus, kas hooldusõiguse kandjal on õigus esitada uusi asjaolusid võrreldes nendega, millele ta selles menetluses tugineb, ja millised on selles osas tõendamiskoormist puudutavad normid.

65 Arvestades neid täpsustusi ja käesoleva kohtuotsuse punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu praktikat, tuleb teine küsimus ümber sõnastada nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib sisuliselt teada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i tuleb tõlgendada nii, et mõiste „tagasitoomistaotlus“ selle sätte tähenduses hõlmab nõuet tuua laps tagasi muusse liikmesriiki kui see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, või selle liikmesriigi kohtutele esitatud lapse hooldusõiguse määramise taotlust. Jaatava vastuse korral soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas esiteks selleks, et tuvastada, et hooldusõiguse kandja on esitanud tagasitoomistaotluse nimetatud sättes ette nähtud tähtaja jooksul, on tal õigus esitada uusi asjaolusid võrreldes asjaoludega, millele ta tugines 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel läbi viidud menetluses, ja kas teiseks on tõendamiskoormist reguleerivad normid identsed selles menetluses kohaldatavate normidega.

66 Mis puudutab esimesena küsimust, kas taotlus lapse tagasitoomiseks riiki, sealhulgas kolmandasse riiki, mis ei ole liikmesriik, kus oli lapse harilik viibimiskoht vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist, kuulub määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i kohaldamisalasse – nagu väidab komisjon –, siis tuleb tõdeda, et selles määruses ei ole täpsustatud, mida tuleb mõista „tagasitoomistaotluse“ all.

67 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb liidu õigusnormi tõlgendamisel arvestada nii selle sõnastust kui ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on (vt selle kohta 13. juuli 2023. aasta kohtuotsus TT (lapse õigusvastane äraviimine), C-87/22, EU:C:2023:571, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

68 Seoses sellega ei võimalda esmalt miski määruse nr 2201/2003 artikli 10 sõnastuses järeldada, et väljend „tagasitoomistaotlus“ tähistab muud toimingut kui see, millega isik taotleb lapse tagasitoomist liikmesriiki, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis.

69 Mis puudutab seejärel määruse artikli 10 konteksti, siis tuleb meenutada, et selles artiklis on ette nähtud kohtualluvuse erinorm võrreldes selle määruse artikli 8 lõikes 1 sätestatud üldnormiga. Artiklis 10 on seega nimetatud asjaolud, mille esinemisel säilib selle liikmesriigi kohtute pädevus, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, või vastupidi, antakse üle selle liikmesriigi kohtutele, millest sai pärast lapse ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist tema harilik viibimiskoht.

70 Seega on loogiline ja määruses nr 2201/2003 ette nähtud vanemlikku vastutust käsitlevate kohtualluvuse eeskirjade ülesehitusega kooskõlas, et esiteks tuleb selle määruse artiklis 10 osutatud „tagasitoomistaotlus“ esitada selle liikmesriigi pädevatele asutustele, kuhu laps ebaseaduslikult viidi ja kus ta füüsiliselt viibib, ning teiseks on sama taotluse eesmärk lapse tagasitoomine liikmesriiki, kus oli vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist tema harilik viibimiskoht ja mille kohtutel on – nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud – nende geograafilise läheduse tõttu üldjuhul parimad võimalused hinnata, milliseid meetmeid lapse huvides võtta (vt selle kohta 13. juuli 2023. aasta kohtuotsus TT (lapse õigusvastane äraviimine), C-87/22, EU:C:2023:571, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellele loogikale ei vasta aga nõue, et laps viidaks teise riiki, mis on pealegi kolmas riik, kus ei olnud enne tema ebaseaduslikku äraviimist tema harilik viibimiskoht.

71 Lõpuks kinnitab seda tõlgendust määruse nr 2201/2003 eesmärk. Nimelt on selle eesmärk takistada laste ebaseaduslikke äraviimisi ühest riigist teise ning tagada äraviimise korral lapse viivitamatu tagasitoomine tema hariliku viibimiskoha riiki (19. septembri 2018. aasta kohtuotsus C.E. ja N.E., C-325/18 PPU ja C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, punkt 47).

72 Lisaks on Euroopa Kohus määruse nr 2201/2003 artikli 11 tõlgendamise kohta juba otsustanud, et selle sätte üks eesmärk on taastada *status quo ante*, st olukord, mis valitses enne lapse ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist (vt selle kohta 16. veebruari 2023. aasta otsus Rzecznik Praw Dziecka jt (tagasitoomisotsuse peatamine), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, punkt 69 ja seal viidatud kohtupraktika).

73 Kuigi, nagu on leitud käesoleva kohtuotsuse punktides 51–62, määruse nr 2201/2003 artikliga 10 kehtestatud pädevus ei sõltu asjaolust, et on alustatud tagasitoomise menetlus 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, mida liikmesriikide vahel täiendavad selle määruse artikli 11 sätted, on siiski tõsi, et nimetatud määruses osutatud tagasitoomistaotluste ühine eesmärk on tingimata *status quo ante* taastamine.

74 Seega satuks kõik need eesmärgid ohtu, kui „tagasitoomistaotlust“ mõistetaks taotlusena viia laps üle riiki, mille territooriumil ei olnud lapse harilik viibimiskoht vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist (vt selle kohta 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punkt 38).

75 Seda tõlgendust kinnitab 1980. aasta Haagi konventsioon. Kuigi on tõsi – nagu väidab komisjon –, et selle konventsiooni artikli 8 esimene lõik lubab hooldusõigust omaval isikul esitada lapse tagasitoomistaotluse konventsiooniosalise keskasutuse kaudu, on konventsiooni preambulis siiski märgitud, et konventsiooni eesmärk on rahvusvaheliselt kaitsta last tema õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest tulenevate kahjulike tagajärgede eest ning kehtestada menetlused, et tagada lapse viivitamatu tagasitoomine tema hariliku viibimiskoha riiki (vt selle kohta 16. veebruari 2023. aasta otsus Rzecznik Praw Dziecka jt (tagasitoomisotsuse peatamine), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, punkt 64).

76 Seega tuleneb määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i grammatilisest, kontekstipõhisest ja teleoloogilisest tõlgendusest, et mõiste „tagasitoomistaotlus“ selle sätte tähenduses tähistab nõuet, millega isik taotleb lapse tagasitoomist liikmesriiki, kus ta vahetult enne äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis.

77 Seevastu nõue, millega soovitakse saavutada, et laps ühineks ühe oma vanemaga kolmandas riigis, kus ei olnud lapse harilik viibimiskoht vahetult enne tema ebaseaduslikku äraviimist, ei kujuta endast „tagasitoomistaotlust“ artikli 10 punkti b alapunkti i tähenduses.

78 Teisena ei saa selle liikmesriigi kohtutele, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, esitatud hooldusõiguse määramise taotlust pidada samaväärseks tagasitoomistaotlusega määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i tähenduses.

79 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 61 sisuliselt märkis, tuleneb selle määruse artikli 10 punktist b, et lapse tagasitoomise taotlus ja lapse hooldusõiguse määramise taotlus ei ole omavahel segamini aetavad, sest neil kahel taotlusel on eri eesmärgid. Esiteks, erinevalt lapse hooldusõiguse määramise taotlusest, mis nõuab vanemlikku vastutust käsitleva vaidluse põhjalikku sisulist analüüsi, kohaldatakse tagasitoomistaotluse suhtes selle laadi tõttu kiirmenetlust, kuna selle eesmärk on tagada lapse viivitamatu tagasitoomine, nagu on märgitud

määruse nr 2201/2003 põhjenduses 17 (vt selle kohta 16. veebruari 2023. aasta kohtuotsus Rzecznik Praw Dziecka jt (tagasitoomisotsuse peatamine), C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, punktid 68 ja 70). Teiseks on Euroopa Kohus juba otsustanud, et otsus lapse tagasitoomise või tagastamata jätmise kohta ei lahenda tema suhtes hooldusõiguse teostamise küsimust, arvestades, et võimatus taotleda tagasitoomise menetlust ei mõjuta vanema, kelle hooldusõigust on rikutud, võimalust kaitsta oma õigusi, mis puudutavad vanemliku vastutuse sisulisi küsimusi ja mis võidakse algatada vanemlike õiguste sisulistes küsimustes kohtutes, mis on määruse nr 2201/2003 sätete alusel pädevad seda vaidlust lahendama (vt selle kohta 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika).

80 Kuna taotlust lapse tagasitoomiseks riiki, kus ei olnud lapse harilik viibimiskoht vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist, ega selle lapse suhtes esitatud hooldusõiguse taotlust ei saa käsitada „tagasitoomistaotlus[t]ena“ määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i tähenduses, ei ole käesoleva kohtuotsuse punkti 65 viimases lauses mainitud küsimusi vaja analüüsida.

81 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i tuleb tõlgendada nii, et mõiste „tagasitoomistaotlus“ selle sätte tähenduses ei hõlma ei lapse tagasitoomise taotlust muusse liikmesriiki kui see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, ega selle liikmesriigi kohtutes esitatud lapse hooldusõiguse määramise taotlust.

Kolmas küsimus

82 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikeid 6–8 tuleb tõlgendada nii, et need sätted on kohaldatavad lapse tagasitoomise menetluse alustamisel 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel kolmanda riigi ja selle liikmesriigi vahel, kus laps vahetult pärast ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibib, kui lapse harilik viibimiskoht oli enne äraviimist teises liikmesriigis.

83 Nagu on täpsustatud käesoleva kohtuotsuse punktis 50, tuleneb selle määruse artikli 11 sõnastusest, et seda kohaldatakse üksnes koostoimes 1980. aasta Haagi konventsiooni sätetega liikmesriikidevahelistes suhetes.

84 Sellest järeldub – nagu väitsid õigesti Saksamaa ja Poola valitsus ning komisjon –, et määruse artikli 11 lõigetes 6 ja 7 ette nähtud teavitamis- ja teatamiskohustus ning sama määruse artikli 11 lõigetes 6–8 nimetatud otsuse täidetavus ei ole kohaldatavad lapse tagasitoomise menetluses, mis on läbi viidud kolmanda riigi keskasutuse ja selle liikmesriigi ametiasutuste vahel, kus laps pärast ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist viibib.

85 Neid kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikeid 6–8 tuleb tõlgendada nii, et need ei ole kohaldatavad lapse tagasitoomise menetluse alustamisel 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel kolmanda riigi ja selle liikmesriigi vahel, kus laps vahetult pärast ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibib.

Kohtukulud

86 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. **Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artikli 10 punkti b alapunkt i**

   tuleb tõlgendada nii, et

   see säte ei lakka olemast kohaldatav ainuüksi põhjusel, et kolmanda riigi keskasutusele on esitatud taotlus lapse tagasitoomise menetluse alustamiseks rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel ja see menetlus ei olnud tulemuslik.

2. **Määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i**

   tuleb tõlgendada nii, et

   mõiste „tagasitoomistaotlus“ selle sätte tähenduses ei hõlma ei lapse tagasitoomise taotlust muusse liikmesriiki kui see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, ega selle liikmesriigi kohtutes esitatud lapse hooldusõiguse määramise taotlust.

3. **Määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikeid 6–8**

   tuleb tõlgendada nii, et

   need ei ole kohaldatavad lapse tagasitoomise menetluse alustamisel rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel kolmanda riigi ja selle liikmesriigi vahel, kus laps vahetult pärast ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibib.

Allkirjad

[i] Käesoleva otsuse eestikeelse teksti punkte 14, 35, 37, 61, 63, 65, 68, 69, 78, 81, 82, 85 ja resolutsiooni on pärast selle elektroonilist avaldamist keeleliselt muudetud.